

Být náhradní rodinou není tak složité

Cítíte, že jste rodinný typ? Máte rádi nové výzvy? Máte rádi lidi? Mají druzí lidé rádi Vás? Baví Vás učit se nové věci? Jste týmový hráči? Jste pohodáři a umíte pohodu vytvářet? Berete život s humorem? Dokážete vnímat svět očima druhého? Máte zájem na tom, aby děti mohly vyrůstat v milující rodině? Pokud máte pocit, že všechno tohle se Vás týká, jste pravděpodobně ideální typ pro roli náhradního rodiče!

Spoustu lidí někdy v životě napadne myšlenka přijmout do své rodiny opuštěné dítě. Bohužel málo z nich však tento svůj nápad uskuteční. Často za to mohou mýty a různé dezinformace, které v naší společnosti přetrvávají z dob již dávno minulých. Pojdme se podívat, jaké mýty to nejčastěji jsou a jak je to přitom doopravdy.

Mýty a fakta o pěstounské péči

Mýtus č. 1: Každé dítě svěřené do pěstounské péče se bude muset vrátit biologické rodině.

Většina dětí se do pěstounské rodiny dostává, když jejich původní rodina o ně dlouhodobě nemůže ze závažných důvodů pečovat. Často je pro biologické rodiče velmi složité dát si svůj život do pořádku natolik, aby se k nim děti mohly vrátit. Někdy je to pro ně bohužel nemožné. Náhradní rodina proto ve většině případů dítě zpět nevrací. Naopak ale podporuje to, aby se dítě mohlo se svým rodičem stýkat tak, jak dítě samotné potřebuje. To znamená, že někdy náhradní rodiče zajdou s biologickou maminkou a dítětem do cukrárny, nebo si pohrají venku na hřišti. Jindy zase navštěvují babičku dítěte, která má zájem se s ním stýkat. Anebo se potkávají s rodinou, která má v péči sourozence jejich svěřeného dítěte. Pěstouni rozumí tomu, že dítě pro zdravý psychický vývoj potřebuje znát své kořeny a potřebuje chápat, proč nemůže vyrůstat u svých biologických rodičů. Pro dítě je velmi důležité, aby dokázalo přijmout svou minulost a vnímalo svou původní rodinu co nejvíce pozitivně, jak je to v daném případě možné. Tomu všemu podpora kontaktů pomáhá. O tom, zda se dítě do původní rodiny vrátí, musí vždy rozhodnout soud. Ten si pro své rozhodování opatřuje potřebné důkazy. Při rozhodování soud v první řadě bere na zřetel, zda jeho rozhodnutí bude na základě důkazů v zájmu dítěte. Pokud by soud vyhodnotil, že není v zájmu dítěte vracet se do biologické rodiny, dítě zůstává v náhradní rodině. Pokud by bylo jasné, že je v nejvyšším zájmu dítěte navrátit se k biologické rodině, pěstouni jeho přechod podporují.

Mýtus č. 2: Když nejsme manželé, nemůžeme být pěstouny.

Lidé, kteří žijí v dlouhodobém stabilním a funkčním partnerství, mohou vykonávat roli pěstounů. Mnohem důležitější než fakt manželství je míra stability a kvality vzájemného vztahu. Pokud partneri nežijí v manželském svazku, je dítě soudem formálně svěřeno do pěstounské péče jednoho z partnerů. Druhý partner se samozřejmě na výchově podílí také.

Mýtus č. 3: Když žiju sama/sám, nemůžu být pěstounem.

Pěstounem se může stát kdokoliv, kdo žije bez svého životního partnera. Pokud má daný člověk kvalitní osobnostní vlastnosti, rodičovský talent a dobrou schopnost sebereflexe, může se klidně o tuto roli ucházet. Takový uchazeč ale zároveň musí počítat s tím, že dítěti bude chybět stabilní mužský/ženský vzor a že bude potřeba jej nějak nahradit.

Mýtus č. 4: Děti jsou přidělovány pěstounům podle poradníku.

O výběru konkrétní pěstounské rodiny ke konkrétnímu dítěti rozhodují krajské úřady. Takový proces je nazýván „zprostředkování pěstounské péče“. To znamená, že danému dítěti je na základně pečlivého výběru zprostředkována nová - pěstounská rodina. Zájemci o roli pěstouna mají možnost si před jejich zařazením do evidence krajského úřadu stanovit specifika a charakteristiky dítěte, na které cítí, že mají pečovatelský potenciál. Zároveň si mohou určit své limity, tudíž specifika, na která si příliš nevěří. Toto je ze strany krajského úřadu při zprostředkování pěstounské péče zohledňováno.

Mýtus č. 5: Když se staneme pěstouny, budeme na to úplně sami.

Pokud vaši myšlenku, stát se pěstouny, podporují lidé, k nimž máte blízko (širší rodina, přátelé, dobří sousedi), máte pomoc na dosah ruky. Zároveň za každým pěstounem stojí jeho doprovázející organizace, která o něj pečuje, vzdělává jej a poskytuje mu poradenství a podporu. Tyto doprovázející organizace mají často k dispozici i svého psychologa a další odborníky, kteří rodině pomáhají. Kromě vzdělávacích akcí pořádají doprovázející organizace také letní tábory či jiné oddychové aktivity, které pomáhají upevňovat vztah mezi náhradními rodiči a dětmi nebo poskytují pěstounům čas na odpočinek. Mnoho pěstounů v našem kraji také tvoří určitou komunitu. Přátelí se, navštěvují se, vypomáhají si anebo řeší společně to, co je trápí.

Mýtus č. 6: V dětském domově je dětem nejlépe.

Každé dítě pro svůj zdravý vývoj potřebuje vyrůstat v rodině. Je pro něj přirozené oslovovat někoho mamí a tati. Žádné dítě netouží po tom, aby žilo v institucionálním zařízení, kde z podstaty věci nemůže se svými vychovateli navazovat blízké, hluboké a trvalé vztahy, kde se tyto vychovatelé často střídají a mění. Pouhé materiální zázemí nevede ke zdravému psychickému vývoji. Zatímco citové a láskyplné zázemí zdravý psychický vývoj podporuje. Čím déle dítě vyrůstá v institucionálním zařízení a v čím ranějším věku se do něj dostane, tím silnější citová deprivace jej pak provází. Takovéto citové strádání pak v budoucnu v různé míře souvisí s problémy navazovat blízké vztahy s druhými, s problémy vytvářet závazky vůči blízkým lidem, s horší schopností projevovat emoce a mimo jiné s problémy se vztahem k sobě samému, s pocitem nízké (až žádné) sebehodnoty. Je nutno zmínit, že citové strádání děti nezažívají pouze v ústavech, nýbrž se také objevuje ve vlastních rodinách.

Mýtus č. 7: S dětmi v pěstounské péči jsou větší problémy.

Není vhodné uvažovat o přijatých dětech jako o těch problémových. Problémy se mohou vyskytnout v jakémkoliv rodině. Obvykle hraje roli to, že rodič nerozumí příčinám chování dítěte, očekává od dítěte věci, které dítě zatím neumí poskytnout, má obtíže stanovit dítěti srozumitelné hranice a zároveň mu projevovat cit a vřelost, nebo se například stane, že rodič nedovede dítě přijímat takové, jaké je. Nezáleží poté tolik, zda se jedná o běžnou či náhradní rodinu. Náhradní rodina se od té běžné ale liší, a to svou filozofií. Role pěstouna spočívá v tom rozumět zranění, které dítě ztrátou své rodiny prožilo, a zároveň pomoci mu budovat zdravou sebehodnotu a identitu. Když dítě, které přichází do pěstounské péče, zažilo nějaké těžké věci, je pak pro něj náročné vnímat svět jako příjemné a bezpečné místo, a pro jeho náhradní rodiče je obtížnější tohle měnit.

Mýtus č. 8: Všechno stejně ovládají geny.

Každá lidská bytost je ve své bio-psycho-sociální podstatě utvářena kombinovaně vlivy dědičnými, vlivy prostředí i vlivy náhody. Současná věda zdůrazňuje, že vlivy, které určují to, kým jsme, nelze zobecňovat na čistě genetické anebo pouze dané prostředím. Zároveň nikdy nedědíme konkrétní psychologický rys, nýbrž jen tendenci k němu. Záleží pak na tom, zda prostředí, ve kterém se vyvíjíme, umožní tomuto rysu, aby se rozvíjel. Těmi základními rysy, které s vysokou pravděpodobností dědíme, jsou inteligence, temperament (dynamika našeho prožívání) a talent (hudební, výtvarný, sportovní, aj.).

Mýtus č. 9: V pubertě bude dítě nezvladatelné.

Puberta je období dozrávání identity (otázka kdo jsem a kam patřím). Každé dítě v tomto období zkoumá své místo ve světě. Toto období není náročné jen pro rodiče (ať už vlastní či náhradní), ale i pro děti samotné. Pokud dítě v náhradní rodinné péči své životní cestě rozumí a zná smysl toho, proč se nachází právě tam, kde se nachází, potýká se v dospívání s menšími osobními problémy. Každé dítě prožívá pubertu méně turbulentně, když je v rodině vybudovaná vzájemná důvěra, vzájemný vřelý, důvěrný a otevřený vztah, když rodiče podporují jeho samostatnost a svobodu vůli, když zažívá, že něco dokáže a v něčem vyniká. Ty děti, které hledají „rizikové party“, v těchto skupinkách často nalézají to, co ve svém životě nemají – uznání, sdílení zážitků, pocit někam skutečně, doopravdy patřit, pocit, že jej někdo přijímá takového, jaký je, atd.

Mýtus č. 10: V osmnácti si bude muset sbalit kufry.

Pro dítě i pro jeho náhradní rodinu je nejdůležitější to, že se dítě stane právoplatným členem rodiny. Hluboké vztahy, které se v rodině vytvoří, přetrvávají už napořád. Dítě většinou své náhradní rodiče oslovuje mamí, tati (pokud se nejedná o příbuzenskou pěstounskou péči). Zároveň velmi dobře dokáže rozlišovat mezi svou původní rodinou a náhradní rodinou.

Z formálního pohledu zákona končí pěstounská péče 18. rokem věku, neboť dítě právně dospěje. Prakticky však vazby mezi pěstouny a dříve svěřenými dětmi přetrvávají přirozeně i po dosažení dospělosti, stejně jako je tomu v běžných rodinách.

Možná Vás k tématu pěstounské péče napadají další otázky, které zde nebyly zodpovězeny. Ty Vám mohou zodpovědět kompetentní pracovníci, kteří vykonávají agendu náhradní rodinné péče na příslušném obecním úřadu obce s rozšířenou působností podle místa Vašeho trvalého pobytu, kam se můžete obrátit ve věci poradenství. Odborníci z agendy náhradní rodinné péče vám pomohou zvážit, zda je pro vás pěstounská péče reálná či nikoliv. Pokud někdo v průběhu příprav na pěstounství zjistí, že si na tuto roli netroufá, je zcela v pořádku, když od svého záměru odstoupí.

V případě, že dospějete k rozhodnutí stát se pěstouny, je třeba podat žádost u příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností dle místa Vašeho trvalého pobytu. Tento úřad Vám poskytne bližší informace o formě podání žádosti a dalších podkladech, které je třeba k žádosti doložit.